

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā
Rīgā 2009. gada 30. oktobrī
lietā Nr. 2009-04-06

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Juris Jelāgins, Kristīne Krūma un Viktors Skudra,

pēc Cēsu rajona Vecpiebalgas pagasta padomes (turpmāk – arī Pieteikuma iesniedzēja) pieteikuma,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 6. punktu, 17. panta pirmās daļas 7. punktu, 19. un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2009. gada 6. oktobrī tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma 2. pielikuma “Novadi un to teritoriālā iedalījuma vienības” 103. punkta vārdu “Dzērbenes pagasts” un “Kaives pagasts, Taures pagasts” atbilstību 1985. gada 15. oktobra Eiropas vietējo pašvaldību hartas 5. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. 2007. gada 4. septembrī Ministru kabinets saskaņā ar Administratīvi teritoriālās reformas likuma 6.¹ panta ceturto daļu izdeva noteikumus Nr. 596 „Noteikumi par vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālo iedalījumu” (turpmāk – Noteikumi Nr. 596). Šo noteikumu pielikuma II sadaļas 18. punkts paredzēja izveidot Cēsu novadu, kurā ietilptu Cēsu pilsēta un 13 pagasti, tostarp Dzērbenes, Kaives un Taures pagasti, bet 90. punkts – Vecpiebalgas novadu, kurā ietilptu Inešu pagasts un Vecpiebalgas pagasts. Noteikumi Nr. 596 stājās spēkā 2008. gada 1. janvārī.

1.1. 2008. gada 21. aprīlī Ministru kabinets iesniedza Saeimai likumprojektu „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums” (reģ. Nr. 684/Lp9). Tas paredzēja saglabāt tādu regulējumu, ka teritoriālo iedalījumu nosaka Ministru kabinets, proti, likumprojekta 8. panta pirmā un otrā daļa paredzēja:

“(1) Novadus un to teritoriālā iedalījuma vienības nosaka Ministru kabinets.

(2) Ministru kabinets var izveidot, likvidēt novadu administratīvās teritorijas un grozīt to robežas valsts un pašvaldības iedzīvotāju interesēs pēc tam, kad ir notikušas konsultācijas ar ieinteresētajām pašvaldībām.”

Likumprojektam pievienotajā anotācijā bija norādīts, ka likumprojekts nav attiecināms nedz uz saistībām, kas izriet no Latvijai saistošajiem divpusējiem un daudzpusējiem starptautiskajiem līgumiem, nedz arī uz prasībām anotācijā norādīt, ar kurām pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru organizācijām un citām iesaistītajām institūcijām konsultācijas ir notikušas.

1.2. Izskatot likumprojektu otrajā lasījumā, Saeima atbalstīja priekšlikumus, kas paredzēja administratīvi teritoriālo iedalījumu noteikt ar likumu. Otrajā lasījumā pieņemtā likumprojekta 8. panta pirmā un otrā daļa paredzēja:

“(1) Novadu administratīvo teritoriju nosaka Saeima.

(2) Saeima var izveidot, likvidēt novada administratīvo teritoriju un grozīt tā robežas valsts un pašvaldības iedzīvotāju interesēs, likumprojektam pievienojot Ministru kabineta atzinumu un ieinteresēto pašvaldību lēmumus.”

1.3. Otrajā lasījumā pieņemtā likumprojekta 8. panta trešās daļas 3. un 4. punkts paredzēja, ka, izveidojot vai likvidējot novadu, kā arī grozot tā administratīvās teritorijas robežas, tiek ievēroti šādi noteikumi: novada administratīvajā teritorijā ir ne mazāk kā 4000 pastāvīgo iedzīvotāju, kā arī ciems, kurā ir vairāk nekā 2000 pastāvīgo iedzīvotāju, vai pilsēta.

2008. gada 20. oktobrī Saeima saņēma vēstuli, kas adresēta Saeimas priekšsēdētājam, Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas priekšsēdētājam, visu Saeimas frakciju vadītājiem un reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministram un ko parakstījuši Jaunpiebalgas, Zosēnu, Vecpiebalgas un Inešu pagastu padomju priekšsēdētāji. Vēstule vērsta pret minētajiem kritērijiem, tajā norādīts, ka šie kritēriji lauku apvidu pašvaldībām, kuras jau pieņēmušas lēmumu par apvienošanu, nav izpildāmi (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 110. lpp.*).

1.4. 2008. gada 19. novembrī Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisija (turpmāk – Komisija), sagatavojot Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma projektu trešajam lasījumam kā atbildīgā komisija, savā sēdē izskatīja priekšlikumus par administratīvo teritoriju veidošanu Cēsu rajonā. Uz Komisijas sēdi bija uzaicināti Cēsu rajona pašvaldību vadītāji, tās rīcībā bija attiecīgo pašvaldību domju (padomju) lēmumi par novadu veidošanu, tostarp izraksts no Vecpiebalgas pagasta padomes 2007. gada 18. aprīļa sēdes protokola Nr. 5 par Vecpiebalgas novada veidošanu (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 106. lpp.*). Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētājs Komisijas sēdē darīja zināmu, ka Vecpiebalgas pagasta padome vēlas veidot Vecpiebalgas novadu, kas sastāvētu no Vecpiebalgas pagasta un Inešu pagasta, un iebilda pret visu Cēsu rajona pašvaldību apvienošanu vienā novadā (*sk. Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas 2008. gada 19. novembra sēdes protokolu, lietas materiālu 2. sēj. 25.-26. lpp., kā arī minētās sēdes audioierakstu, lietas materiālu 2. sēj.*).

Komisija konstatēja, ka Cēsu rajona pašvaldību viedokļi ir savstarpēji pretrunīgi, un aicināja rajona padomes sēdē lemt par pašvaldību ierosinājumu rajona administratīvo teritoriju iedalījumam un par šo lēmumu informēt komisiju (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 25.-26. lpp.*).

1.5. 2008. gada 24. novembra sēdē Cēsu rajona pašvaldību vadītāji vienojās “atzīt par spēkā esošu 2008. gada 15. janvāra Cēsu rajona pašvaldību vadītāju sanāksmes (protokols Nr. 1) vienošanās 1. punktu un atkārtoti vienoties, ka Cēsu rajona pašvaldību novadu veidošanas procesā jāievēro brīvprātības princips un novadi Cēsu rajonā veidojami atbilstoši Cēsu rajona vietējo pašvaldību pieņemtajiem lēmumiem par attiecīga novada veidošanu” (*Cēsu rajona padomes 2008. gada 24. novembra sēdes protokola Nr. 12 12. punkts, lietas materiālu 2. sēj. 109. lpp.*).

1.6. 2008. gada 26. novembrī Komisija savā sēdē konstatēja, ka Cēsu rajona padomes sēdē pašvaldības nav izpildījušas Komisijas lūgumu un nav piedāvājušas nekādu risinājuma variantu. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas valsts sekretāra vietnieks Arvīds Pīlēģis Komisijas sēdē sniedza informāciju, ka Cēsu rajona padomes sēdē attiecīgais jautājums ticis apspriests samērā ilgi, taču dominējušas katras pašvaldības prasības un piekāpšanās neesot bijis. Tā Amatas pagasts vēloties veidot Amatas novadu, savukārt pašvaldības, kas atrodas tālāk no Cēsīm, vēloties atrasties kopējā Cēsu novadā. Cēsu pašvaldība atbalstot vai nu visu lielo Cēsu novadu, vai tikai Cēsu pilsētu atsevišķi. Pašvaldību pieņemtie lēmumi esot pretrunīgi, bet kopīgs risinājums netiekot piedāvāts (*sk. Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības*

komisijas 2008. gada 26. novembra sēdes audioierakstu, lietas materiālu 2. sēj.). Komisijas lēmuma pieņemšana tika atlikta, aicinot deputātus sagatavot savus priekšlikumus.

1.7. 2008. gada 2. decembrī Komisija debatēja par Cēsu rajona pašvaldību sadalījumu novados, citastarp apspriežot priekšlikumu noteikt Cēsīm republikas pilsētas statusu un dažādus priekšlikumus par pašvaldību sadalījumu novados. Komisija nolēma izteikt tādu priekšlikumu, ka Vecpiebalgas novadu veido Vecpiebalgas pagasts, Inešu pagasts un Kaives pagasts (*sk. Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas 2008. gada 26. novembra sēdes protokolu, lietas materiālu 2. sēj. 89.–96. lpp.*).

1.8. 2008. gada 3. decembrī Komisijas sēdē Saeimas deputāts Staņislavs Šķesters informēja, ka “saņemta vēstule, kurā Tauresnes pagasta padome lūdz iekļaut minēto pagastu Vecpiebalgas novadā”. Komisijas sēdes protokolam pievienota Tauresnes pagasta padomes priekšsēdētāja parakstīta vēstule, kurā izteikts minētais lūgums un norādīts uz Tauresnes ciešajām saitēm ar Piebalgas novadu, proti, Tauresnes pagasta bērni vidējo izglītību iegūstot tuvākajās vidusskolās – Vecpiebalgā, Priekuļos vai Cēsīs, jo skolēniem ar sabiedrisko transportu tikt uz Raunu neesot iespējams; sabiedrisko kārtību Tauresnes pagastā nodrošinot Vecpiebalgas policijas iecirknis; arī ar kultūras tradīcijām Tauresnes pagasts jau izsenis esot iekļāvis Piebalgas novadā, regulāri piedaloties Piebalgas novada svētkos un citās kultūras aktivitātēs (*sk. Tauresnes pagasta padomes 2008. gada 3. decembra vēstuli Nr. 3-8/281, lietas materiālu 2. sēj. 112. lpp.*). Komisijas sēdes protokolā nav minēts, ka Komisija būtu noskaidrojusi Vecpiebalgas pagasta un Inešu pagasta attieksmi pret šo lūgumu, taču Komisijas sēdē izskanēja viedoklis, ka arī Vecpiebalgas pagasts atbalsta šādu risinājumu (*sk. Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas 2008. gada 3. decembra sēdes audioierakstu, lietas materiālu 2. sēj.*). Komisija nolēma izteikt tādu priekšlikumu, ka Vecpiebalgas novadu veido Vecpiebalgas pagasts, Inešu pagasts, Kaives pagasts un Tauresnes pagasts (*sk. Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas 2008. gada 3. decembra sēdes protokolu, lietas materiālu 2. sēj. 97.–98. lpp.*).

1.9. 2008. gada 4. decembrī Komisiju tās priekšsēdētājs Oskars Spurdziņš informēja par to, ka Dzērbenes pagasta padome izteikusi lūgumu iekļaut Dzērbenes pagasta administratīvo teritoriju Vecpiebalgas novadā. Komisijas sēdes protokolam pievienota Dzērbenes pagasta padomes priekšsēdētāja parakstīta vēstule, kurā izteikts minētais lūgums, norādīts uz Dzērbenes pagasta un Tauresnes pagasta ciešajām saitēm, kā arī uz saistību ar Vecpiebalgas novadu, citastarp paskaidrojot, ka “daļa Dzērbenes pagasta bērnu vidējo

izglītību iegūst Vecpiebalgas vidusskolā, sabiedrisko kārtību Dzērbenes pagastā nodrošina Vecpiebalgas policijas iecirknis, Dzērbenes pagasts ar kultūras tradīcijām jau izsenis iekļāvies Piebalgas novadā, regulāri piedaloties Piebalgas novada svētkos, arī citās kultūras aktivitātēs” (*Dzērbenes pagasta padomes 2008. gada 3. decembra vēstule Nr. 124-3/9, lietas materiālu 2. sēj. 113. lpp.*). Nedz no Komisijas sēdes protokola, nedz arī no audioieraksta nav gūstams ieskaits, ka Komisija būtu noskaidrojusi Vecpiebalgas pagasta un Inešu pagasta attieksmi pret šo lūgumu. Komisija nolēma izteikt tādu priekšlikumu, ka Vecpiebalgas novadu veido Vecpiebalgas pagasts, Inešu pagasts, Kaives pagasts, Taurenas pagasts un Dzērbenes pagasts (*sk. Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas 2008. gada 4. decembra sēdes protokolu, lietas materiālu 2. sēj. 99. lpp.*).

1.10. 2008. gada 5. decembrī Komisija saņēma Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētāja parakstītu vēstuli, kurā citastarp norādīts, ka “Vecpiebalgas un Inešu pagasta padomes attieksme pret Vecpiebalgas novada paplašināšanu, pievienojot tam Kaives, Dzērbenes un Taurenas pašvaldības, ir sekojoša. Nav iebildumu pret Kaives un Taurenas pagastu pievienošanu Vecpiebalgas novadam, jo tie ar Vecpiebalgas pagastu kā novada centru ir teritoriāli kompakti un vēsturiski Kaives pagasta daļa ir atradusies Vecpiebalgas teritorijā. Vecpiebalgas un Inešu pagasta padomes nepiekrīt Dzērbenes pagasta pievienošanai Vecpiebalgas novadam” (*Vecpiebalgas pagasta padomes 2008. gada 5. decembra vēstule Nr. 345/3-11, lietas materiālu 2. sēj. 114. lpp.*).

1.11. 2008. gada 8. decembrī notika Vecpiebalgas novadu veidojošo (tobrīd Noteikumos Nr. 596 paredzēto) pašvaldību vadītāju un deputātu ārkārtas kopsapulce, kuru vadīja Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētājs un kurā piedalījās seši Vecpiebalgas pagasta padomes deputāti, kā arī Inešu pagasta padomes priekšsēdētāja un trīs deputāti. Ar deviņām balsīm “par”, vienu balsi “atturas” un vienu balsi “pret” minētajā sapulcē tika nolemts lūgt Saeimu respektēt Vecpiebalgas un Inešu pagastu pieņemtos lēmumus par tāda Vecpiebalgas novada izveidi, kas sastāvētu tikai no Vecpiebalgas un Inešu pagastiem, kā arī ieteikt izveidot novadu, kurā ietilptu Skujenes, Taurenas, Dzērbenes un Kaives pašvaldību teritorijas (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 120. lpp.*).

1.12. 2008. gada 17. decembrī Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētājs nosūtīja visām Saeimas frakcijām adresētu vēstuli, kurā norādīja, ka “Vecpiebalgas pagasta padome kategoriski iebilst pret Dzērbenes pagasta administratīvās teritorijas pievienošanu Vecpiebalgas novadam. Ja tiktu veiktas konsultācijas par Kaives un Taurenas pagastu administratīvo teritoriju

pievienošanu Vecpiebalgas novadam, pozitīvu konsultāciju rezultātā Vecpiebalgas pagasta padomei un Inešu pagasta padomei nebūtu iebildumu pret šāda novada izveidošanu” (*Vecpiebalgas pagasta padomes 2008. gada 17. decembra vēstule Nr. 282/3-11, lietas materiālu 1. sēj. 26. lpp.*).

1.13. 2008. gada 18. decembrī Saeima Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma projektu izskatīja trešajā lasījumā. Attiecībā uz Vecpiebalgas novadu debatēs izteicās vairāki Saeimas deputāti. Tika balsots, bet noraidīts priekšlikums par tāda Vecpiebalgas novada izveidošanu, kurā ietilptu tikai Vecpiebalgas un Inešu pagasti. Saeima pieņēma Komisijas priekšlikumu par tāda Vecpiebalgas novada izveidošanu, kurā ietilptu pieci pagasti.

1.14. 2008. gada 22. decembrī Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētājs Aldis Glāzers Vecpiebalgas, Inešu, Kaives un Taurenas pagastu padomju vārdā nosūtīja Valsts prezidentam iesniegumu, kurā lūdza neizsludināt Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 28.–29. lpp.*).

1.15. Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums (turpmāk – Administratīvo teritoriju likums) tika izsludināts 2008. gada 30. decembrī un stājās spēkā 2008. gada 31. decembrī. Šā likuma 2. pielikuma “Novadi un to teritoriālā iedalījuma vienības” 103. punkts paredz izveidot Vecpiebalgas novadu, kurā ietilpst Dzērbenes pagasts, Inešu pagasts, Kaives pagasts, Taurenas pagasts un Vecpiebalgas pagasts. Administratīvo teritoriju likuma pārejas noteikumos par spēku zaudējušu atzīts Administratīvi teritoriālās reformas likums, līdz ar to spēku zaudēja arī Noteikumi Nr. 596.

2. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Saeima, pieņemot Administratīvo teritoriju likumu, nav ievērojusi 1985. gada 15. oktobra Eiropas vietējo pašvaldību hartas (turpmāk – Harta) 5. pantu attiecībā uz Dzērbenes pagasta, Kaives pagasta un Taurenas pagasta iekļaušanu Vecpiebalgas novadā, jo par šādu risinājumu neesot konsultējusies ar Vecpiebalgas pagasta padomi. Pieteikumā lūgts atzīt Administratīvo teritoriju likuma 2. pielikuma “Novadi un to teritoriālā iedalījuma vienības” 103. punkta vārdus “Dzērbenes pagasts” un “Kaives pagasts, Taurenas pagasts” (turpmāk – apstrīdētās normas) par spēku zaudējušiem.

2.1. Pieteikumā norādīts, ka Vecpiebalgas pagasta padome un Inešu pagasta padome, ņemot vērā Administratīvi teritoriālās reformas likuma 8. pantu, Ministru kabineta noteiktajā kārtībā sagatavojušas apvienošanās

projektu, kas tika apstiprināts 2007. gada jūnijā. Izstrādājot šo projektu, pašvaldības veikušas sarunas un iedzīvotāju viedokļu noskaidrošanu. Minētā projekta īstenošanai esot piešķirta budžeta dotācija.

Pieteikuma iesniedzēja atzīmē, ka Administratīvo teritoriju likuma projekta trešajam lasījumam reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrs iesniedzis priekšlikumu, kas paredzēja veidot tādu Vecpiebalgas novadu, kurā ietilptu tikai Vecpiebalgas pagasts un Inešu pagasts. Par to, ka Komisija Administratīvo teritoriju likuma projekta trešajam lasījumam iesniegs priekšlikumu par tāda Vecpiebalgas novada izveidošanu, kurā ietilptu pieci pagasti, Vecpiebalgas pagasta padome esot uzzinājusi tikai no internetā publicētas informācijas.

Pieteikumā uzsvērts, ka nedz ar Vecpiebalgas pagasta padomi, nedz arī ar Inešu pagasta padomi neviens neesot konsultējies par tāda Vecpiebalgas novada izveidošanu, kurā ietilptu Vecpiebalgas pagasts, Inešu pagasts, Taurenes pagasts, Kaives pagasts un Dzērbenes pagasts.

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka minēto piecu pagastu apvienošana nesasniedz administratīvi teritoriālās reformas mērķi – izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas pašvaldības. Vecpiebalgas, Inešu, Taurenes un Kaives pagastu pašvaldības pēc apstrīdēto normu pieņemšanas esot nokļuvušas sliktākā ekonomiskajā stāvoklī nekā pirms reformas, jo Dzērbenes pagasta kredītsaistības pret valsti esot tik lielas, ka būtiski ietekmējot Vecpiebalgas novada ekonomisko attīstību un iespējas pildīt likumā „Par pašvaldībām” noteiktās funkcijas.

2.2. Papildu paskaidrojumos, atsaucoties uz vairākiem dažādu Eiropas Padomes institūciju dokumentiem, Pieteikuma iesniedzēja uzsver, ka, izstrādājot vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālā iedalījuma projektu, valsts varas institūcijām, kurām deleģētas tiesības izstrādāt šādu projektu, tostarp Saeimai, esot pienākums nodrošināt, lai pašvaldībām patiešām tiktu dota iespēja tikt uzklautām jautājumos, kas skar to teritorijas robežu izmaiņas. Turklāt minētajām valsts varas institūcijām esot arī pienākums pienācīgi izvērtēt konsultēšanās procesā izteikto pašvaldību viedokli.

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka laikā, kad Saeimā tika izstrādātas apstrīdētās normas, vēl arvien bija spēkā Administratīvi teritoriālās reformas likums un Saeimai bija jāņem vērā šā likuma 2. pantā noteiktais mērķis. Līdz ar to konsultēšanās procesā pašvaldības bija jāuzklausā jautājumā par to, vai novadi, kurus paredzēts izveidot, būs ekonomiski attīstīties spējīgi un nodrošinās kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem.

Pieteikuma iesniedzēja izsaka viedokli, ka Hartas 5. panta normas mērķis ir nodrošināt to, lai vietējām pašvaldībām tiktu dota iespēja savlaicīgi un pienācīgā kārtā tikt uzklautām jautājumos, kas skar to administratīvo teritoriju robežu izmaiņas. Tas nozīmē, izteikt iebildumus un priekšlikumus par konkrētu vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālā iedalījuma projektu, nevis tikai par reformas mērķiem un principiem.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdēto normu izstrāde nav notikusi atbilstoši Administratīvi teritoriālās reformas likumā norādītajam mērķim un Hartā noteiktajam tiesiskajam regulējumam un līdz ar to ir pārkāpti arī no Satversmes 1. panta izrietošie principi – pašvaldības princips, tiesību virsvadības princips un likuma prioritātes princips.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – nepiekrīt Pieteikuma iesniedzējas viedoklim un uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Hartas 5. pantam.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas lēmumā par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306 izteikto atziņu, ka „Latvijas administratīvi teritoriālā reforma atzīstama par svarīgu un nozīmīgu valsts un sabiedrības dzīves jautājumu, kas bija jāizlemj pašam likumdevējam” (*Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306 16. punkts*), atbildes rakstā norādīts, ka administratīvi teritoriālā iedalījuma noteikšana ar likumu bija nepieciešama, lai nodrošinātu tam augstāku demokrātiskās leģitimitātes līmeni.

Saeima norāda, ka tajā īstenotā procedūra nodrošinājusi Hartas 5. panta prasību izpildi. Proti, atbildīgā komisija pirms iesniegto priekšlikumu izskatīšanas esot aicinājusi visu ieinteresēto pašvaldību pārstāvjus izteikt viedokļus un tos uzklaut. Atbildīgā komisija esot izskatījusi priekšlikumus un devusi atzinumus par tiem (atbalstīt vai neatbalstīt), kā arī izstrādājusi pati savus priekšlikumus. To, ka pašvaldību viedokļi ir uzklauti atbildīgās komisijas sēdē, apliecinot lietai pievienotie atbildīgās komisijas sēžu protokoli un audioieraksti. Turklāt apspriežamos priekšlikumus esot iesnieguši dažādu politisko spēku pārstāvji, par tiem ticis debatēts un balsots.

Atsaucoties uz Eiropas pašvaldību hartas paskaidrojošo ziņojumu (turpmāk – Hartas paskaidrojošais ziņojums, *sk.: European Charter of Local Self-Government Explanatory report. <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/122.htm>*), kā arī Eiropas Padomes Ministru komitejas 2004. gada 20. oktobra rekomendāciju dalībvalstīm Nr.(2004)12 „Par vietējo un reģionālo varu robežu un/vai struktūru reformu” (turpmāk – Rekomendācija Nr. 12, *sk.: Council of Europe Committee of Ministers. Recommendation Rec(2004)12 of*

the Committee of Ministers to member states on the processes of reform of boundaries and/or structure of local and regional authorities. <https://wcd.coe.int>), Saeima izsaka viedokli, ka Hartas 5. pants neprasot veikt detalizētas un tiešas konsultācijas, bet pieļaujot konsultēšanos par reformas mērķiem un svarīgākajiem principiem, plašsaziņas līdzekļu iesaisti informācijas apmaiņas procesā, vietējo pašvaldību asociāciju starpniecību, kā arī to, ka izņēmuma gadījumos konsultēšanos steidzamības dēļ varot pat vispār neveikt.

Atbildes rakstā norādīts, ka jautājums par Dzērbenes, Taurenas, Kaives un Vecpiebalgas pagastu apvienošanu vienā novadā esot apspriests jau vismaz sešu gadu garumā. Šajā laikā pašvaldības esot izteikušas atšķirīgus priekšlikumus un piekritušas dažādiem apvienošanās variantiem atšķirīgās kombinācijās, tostarp arī tādā, ka minētās pašvaldības darbojas kopā vienā novadā.

Saeima uzsver, ka priekšlikums par Vecpiebalgas novada sastāvu esot balstījies uz konkrētu pašvaldību ierosinājumiem kontekstā ar ilggadējo diskusiju par novadu izveidošanu Cēsu rajonā. Turklāt 2008. gada 5. decembrī Saeima saņēmusi Vecpiebalgas pagasta padomes viedokli, ka tā neiebilstot pret Kaives pagasta un Taurenas pagasta iekļaušanu, bet iebilstot tikai pret Dzērbenes pagasta iekļaušanu Vecpiebalgas novadā. Šis iebildums esot izvērtēts, un attiecībā uz to pieņemts lēmums.

Analizējot apstrīdēto normu pieņemšanu Saeimā attiecīgā likumprojekta trešā lasījuma gaitā, atbildes rakstā atzīmēts, ka Saeima balsojusi arī par priekšlikumu izveidot tādu Vecpiebalgas novadu, kas sastāvētu tikai no Vecpiebalgas pagasta un Inešu pagasta, taču šis priekšlikums esot noraidīts.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2004-18-0106, Saeima norāda, ka līdzdalība likumdošanas procesā esot vajadzīga nevis tādēļ, lai jebkādas personu grupas viedoklis būtu saistošs likumdevējam, bet gan tādēļ, lai tiktu pieņemts objektīvs lēmums un panākts dažādu interešu līdzsvars. Nevarot apgalvot, ka līdzdalība bijusi neefektīva, tikai tādēļ, ka pieņemtā lēmuma adresāti tam nepiekrīt.

4. Par pieaicinātajām personām lietā atzītas Cēsu rajona Inešu pagasta padome, Taurenas pagasta padome, Kaives pagasta padome, Dzērbenes pagasta padome, Latvijas Pašvaldību savienība un Ministru kabinets.

4.1. Cēsu rajona Inešu pagasta padome (turpmāk – Inešu pagasta padome) uzskata, ka Saeima, pieņemot apstrīdētās normas, nav ievērojusi Hartas 5. panta prasības. Inešu pagasta padome neesot izteikusi priekšlikumu

par tāda Vecpiebalgas novada izveidi, kas aptvertu piecus pagastus. Arī Komisijā Inešu pagasta padomei šāds priekšlikums neesot izteikts.

Inešu pagasta padome uzsver, ka Saeima, pieņemot apstrīdētās normas, neesot ievērojusi pašvaldības iedzīvotāju intereses, sagraujot jau izstrādāto apvienošanās projektu, kā arī nelietderīgi izmantojot valsts piešķirto dotāciju.

4.2. Cēsu rajona Kaives pagasta padome (turpmāk – Kaives pagasta padome) uzskata, ka Saeima, pieņemot apstrīdētās normas, nav ievērojusi Hartas 5. panta prasības, jo par Kaives pagasta iekļaušanu Vecpiebalgas novadā neesot veiktas konsultācijas ar Kaives pagasta padomes deputātiem.

Kaives pagasta padome norāda, ka apstrīdētajās normās paredzētais risinājums Kaives pagasta interesēm atbilst mazāk nekā Noteikumos Nr. 596 ietvertais regulējums, jo starp Kaivi un Vecpiebalgu neesot autobusu satiksmes.

4.3. Cēsu rajona Taurenas pagasta padome (turpmāk – Taurenas pagasta padome) uzskata, ka, pieņemot apstrīdētās normas, attiecībā uz Taurenas pagastu pārkāpts Hartas 5. pants, jo neesot ievērots Taurenas pagasta viedoklis. Taurenas pagasta padome esot nepārprotami izteikusi savu viedokli par Cēsu novada veidošanu. Nekādus citus lēmumus ne par kāda citāda novada veidošanu Taurenas pagasta padome nekad neesot pieņēmusi.

Pamatojot to, kāpēc Taurenas pagasta iekļaušana Vecpiebalgas novadā neesot optimāls risinājums, Taurenas pagasta padome min Taurenas pašvaldībai piešķirto mērķdotāciju Cēsu novada infrastruktūras attīstībai un Dzērbenes pagasta lielās kredītsaistības.

4.4. Cēsu rajona Dzērbenes pagasta padome (turpmāk – Dzērbenes pagasta padome) uzskata, ka Saeima, pieņemot apstrīdētās normas, neesot ievērojusi Hartas 5. panta prasības.

Dzērbenes pagasta padome norāda, ka apstrīdētajās normās paredzētais risinājums Dzērbenes pagasta interesēm atbilst mazāk nekā Noteikumos Nr. 596 ietvertais regulējums. Apstrīdētajās normās paredzētais risinājums neesot optimāls attiecībā uz Dzērbenes pagasta administratīvi teritoriālo statusu, jo iedzīvotāju kustība un sabiedriskais transports no Dzērbenes pagasta tiekot virzīts uz Cēsīm. Vecpiebalgas pagasta infrastruktūra neesot atbilstoša Dzērbenes pagasta iedzīvotāju interesēm.

4.5. Latvijas Pašvaldību savienība (turpmāk – LPS) uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Hartas 5. pantam.

LPS norāda, ka no Hartas 5. panta izriet konsultēšanās pienākums neatkarīgi no tā, kāda valsts institūcija pieņem lēmumu. Tātad šis pienākums esot spēkā arī tādā gadījumā, ja pašvaldību robežu izmaiņas nosaka likumdevējs. Konsultēšanās pienākums pēc būtības nozīmējot to, ka Saeimas deputātiem pirms balsojuma jābūt pieejamai informācijai par konsultēšanās rezultātiem.

LPS viedoklī uzsvērts, ka konsultēšanās jēga ir varas subjekta, proti, teritorijas iedzīvotāju viedokļa noskaidrošana. Konsultēšanās pienākums attiecoties arī uz tādiem risinājuma variantiem, kas vērsti uz kompromisa panākšanu starp vairākiem iepriekš apspriestiem priekšlikumiem.

LPS uzskata, ka pieņemtais risinājuma variants, kas paredz Vecpiebalgas novadā apvienot piecus pagastus, konceptuāli mainot iepriekš lemtu. Nedz ar Vecpiebalgas pagasta padomi, nedz arī ar Inešu pagasta padomi par šādu risinājumu konsultācijas neesot notikušas.

4.6. Ministru kabinets nepiekrīt Pieteikuma iesniedzējas viedoklim un uzskata, ka apstrīdētās normas nav pretrunā ar Hartas 5. pantu.

Ministru kabinets norāda, ka, vērtējot apstrīdēto normu atbilstību Hartas 5. pantam, jāņem vērā, ka tās pieņemtas, īstenojot administratīvi teritoriālo reformu, kas Latvijā notiek jau kopš 1992. gada. Detalizētu izklāstu par administratīvi teritoriālās reformas mērķiem un gaitu, kā arī juridisko pamatojumu tam, ka administratīvi teritoriālā reforma kopumā atbilst Satversmei un Hartai, Ministru kabinets esot sniedzis atbildes rakstos lietās par Noteikumu Nr. 596 normu atbilstību Satversmes, Hartas un Administratīvi teritoriālās reformas likuma normām (*sk. lietas Nr. 2008-08-0306, Nr. 2008-13-0306 līdz Nr. 2008-22-0306, Nr. 2008-25-03 līdz 2008-33-03, Nr. 2008-44-03 un Nr. 2008-46-0306*).

Ministru kabinets uzskata, ka Hartas 5. pants interpretējams kopsakarā ar Satversmes 1., 3. un 64. pantu. Atsaucoties uz Satversmes tiesas lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306, Ministru kabinets norāda, ka „pašvaldības princips kā tāds netiek skarts, ja tiek īstenota mazāku vietējo pašvaldību apvienošana lielākā novadā. Taču pašvaldības princips pats par sevi negarantē konkrētu subsidiaritātes principa modeli, kādu to vēlas vietējās pašvaldības. Tāpat minētais princips neprasa konkrētu uzklauššanas procedūras formu un saturu, ciktāl tas nav konkretizēts likumos” (*Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306 13.1. punkts*).

Ministru kabinets pauž viedokli, ka Hartas 5. pants vērtējams kontekstā ar Hartas 4. panta sesto daļu. Nedz Hartas 5., nedz 4. pants neparedzot to, ka

vietējai pašvaldībai vai tās iedzīvotājiem būtu „veto tiesības” jautājumos, kas attiecas uz vietējo varu un tās iedzīvotājiem, kā arī uz vietējās varas robežu maiņu. Hartas 4. un 5. panta mērķis esot nodrošināt vietējo varu un tās teritorijas iedzīvotāju informētību jautājumos, kas viņus tieši skar, kā arī to viedokļa uzklaušāšanu. Harta neparedzot ar vietējām pašvaldībām veicamo konsultāciju procedūru un saturu. Šis jautājums esot katras valsts likumdevēja kompetencē. Nedz Harta, nedz Latvijas normatīvie akti neparedzot *consensus* principu lēmumu pieņemšanai tādā gadījumā, ja pašvaldības nepiekrīt risinājumam attiecībā uz konkrēto novadu.

Ministru kabinets uzsver, ka administratīvi teritoriālās reformas ietvaros Hartas 5. pantā noteiktās konsultācijas ar pašvaldību esot saprotamas kā jebkāda informācijas aprīte starp Saeimu, centrālo valsts pārvaldi un pašvaldībām sakarā ar jauno valsts administratīvi teritoriālo iedalījumu. Par konsultācijām ar pašvaldībām varot uzskatīt saraksti, tikšanās, diskusijas un citas darbības, kas sniedz informāciju par pašvaldību apsvērumiem sakarā ar iespējamām to administratīvās teritorijas izmaiņām un pēc šīs informācijas izvērtēšanas palīdz pieņemt lēmumu par administratīvi teritoriālā iedalījuma noteikšanu kopumā un katrā atsevišķā gadījumā. Tāpēc par konsultācijām ar vietējām pašvaldībām nevarot spriest tikai pēc tā laikposma, kad tika izstrādāts un Saeimā apspriests Administratīvo teritoriju likuma projekts. Ar pašvaldībām notikušās konsultācijas vajagot vērtēt visa administratīvi teritoriālās reformas procesa garumā.

Ministru kabinets savā viedoklī apkopojis informāciju par reformas procesu un valsts pārvaldes ietvaros notikušajām konsultācijām ar Vecpiebalgas novadu veidojošām vietējām pašvaldībām, un norādījis 23 svarīgākos gadījumus, kad notikušas konsultācijas ar Dzērbenes pagasta padomi, 33 gadījumus attiecībā uz Inešu pagasta padomi, 29 gadījumus attiecībā uz Kaives pagasta padomi, 27 gadījumus attiecībā uz Taurenas pagasta padomi un 31 gadījumu attiecībā uz Vecpiebalgas pagasta padomi.

Ministru kabinets norāda, ka apspriesti vairāki novada izveides modeļi. Ar Ministru kabineta 2003. gada 31. marta rīkojumu Nr. 190 “Par novadu izveidošanas projektu” apstiprinātais 102 novadu modelis paredzējis izveidot Piebalgas novadu, apvienojot Inešu, Vecpiebalgas, Dzērbenes, Kaives un Taurenas pagastus ar vēl četriem pagastiem. 2004. gada 4. februāra sarunās, ko Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija risināja ar pašvaldībām, Vecpiebalgas pagasta padome atbalstījusi Piebalgas novada izveidi.

Ministru kabineta viedoklī uzsvērts, ka galīgā vienošanās par Cēsu rajonā ietilpstošo pašvaldību apvienošanu novados pirms apstrīdēto normu pieņemšanas nav panākta. Vecpiebalgas pagasta padome bijusi par to informēta

un varējusi saprātīgi paredzēt, ka pēc Noteikumu Nr. 596 pieņemšanas vēl ir iespējamas izmaiņas.

Ministru kabinets vērš Satversmes tiesas uzmanību uz to, ka Saeima savā sēdē izvērtējusi alternatīvus priekšlikumus par Vecpiebalgas novada izveidi. Saeima esot pieņēmusi lēmumu valsts un pašvaldību iedzīvotāju interesēs, apzinoties arī apstrīdēto normu negatīvos aspektus. Saeimas uzdevums bijis rast optimālu risinājumu, līdzsvarojot visu pagastu iedzīvotāju intereses. Visu pašvaldību vēlmes objektīvi neesot bijis iespējams apmierināt, jo tās bijušas savstarpēji pretrunīgas.

5. 2009. gada 6. jūnijā Vecpiebalgas novadā notika domes vēlēšanas. Administratīvo teritoriju likuma pārejas noteikumu 13. punkts paredz: „Ar jaunievēlētās novada domes pirmo sēdi izbeidzas visu pirms tam novada teritorijā bijušo pašvaldību domju (padomju) pilnvaras. Novada pašvaldība ir attiecīgajā novadā iekļauto vietējo pašvaldību institūciju, finanšu, mantas, tiesību un saistību pārņēmēja.” Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējas tiesības un pienākumus Satversmes tiesas procesā ir pārņēmusi Vecpiebalgas novada dome. Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem Vecpiebalgas novada dome lūdz apmierināt Vecpiebalgas pagasta padomes iesniegto pieteikumu.

Vecpiebalgas novada dome piekrīt Saeimas un Ministru kabineta viedoklim, ka pašvaldībām attiecībā uz administratīvi teritoriālo iedalījumu nav „veto tiesību”, taču norāda, ka Hartas 5. panta izpratnē par konsultēšanos ar pašvaldību var uzskatīt tikai tādu procesu, kurā pašvaldībai ir dota iespēja savlaicīgi izteikt viedokli par konkrēto administratīvi teritoriālā iedalījuma projektu, ko paredzēts apstiprināt.

Nedz Saeimas atbildes rakstā, nedz Ministru kabineta viedoklī neesot dots pamatojums tam, ka būtu notikušas konsultācijas ar Vecpiebalgas pagasta padomi par apstrīdētajās normās noteiktā novada izveidošanu. No Satversmes tiesā iesniegtajiem Komisijas sēžu protokoliem un audioierakstiem esot secināms, ka apstrīdētajās normās noteiktais Vecpiebalgas novada modelis Komisijas sēdēs, kurās piedalījās Vecpiebalgas pagasta pārstāvji, nav apspriests. Šāds modelis nevienu reizi neesot apspriests arī administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas gaitā kopš 2003. gada. Tas vien, ka administratīvi teritoriālās reformas gaitā ir apspriesti dažādi novadu modeļi, nevarot būt par pamatu secinājumam, ka notikusi konsultēšanās ar pašvaldību Hartas 5. panta izpratnē. Saeimai esot pienākums konsultēties ar pašvaldībām par katru konkrēto novada modeli, kuru plānots apstiprināt.

Vecpiebalgas novada dome nepiekrīt Saeimas atbildes rakstā apgalvotajam, ka 2008. gada 3. decembrī Tauresnes pagasta padome un Dzērbenes pagasta

padome esot lūgušas tās iekļaut Vecpiebalgas novadā. Komisijai esot nosūtīti Tauresnes pagasta padomes un Dzērbenes pagasta padomes priekšsēdētāju vienpersoniski lūgumi.

Vecpiebalgas novada dome norāda, ka ar apstrīdētajām normām izveidotais novads neatbilstot administratīvi teritoriālās reformas mērķim – izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas, kas nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem. Turklāt novada teritorija neesot ģeogrāfiski vienota. Dzērbenes pagasta pievienošana novadam neesot pamatota nedz ar vēsturisko pagastu attīstību, nedz blakus esošo pašvaldību interesēm, nedz arī kopīgu infrastruktūru vai citiem faktoriem.

Pēc Vecpiebalgas domes ieskata, Saeima, iespējams, nebūtu apstiprinājusi apstrīdētajās normās paredzēto Vecpiebalgas novadu, ja tā būtu informēta par pašvaldības apsvērumiem un iebildumiem pret šādu tā izveides modeli.

Secinājumu daļa

6. 1996. gada 22. februārī Saeima pieņēma likumu „Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas vietējo pašvaldību hartu”. Ar šo likumu Latvija sākotnēji pievienojās 26 no 30 Hartas pantiem, tostarp arī tās 5. pantam. Hartas tulkojumā latviešu valodā, kas kopā ar šo likumu publicēts likuma “Par starptautiskajiem līgumiem” 16. pantā noteiktajā kārtībā (*sk. Latvijas Vēstnesis, 28.02.1996., Nr. 37*), 5. panta teksts skan šādi:

“5. pants. Vietējās varas administratīvo teritoriju robežu aizsardzība

(1) Vietējās varas administratīvo teritoriju robežu izmaiņas nav atļauts izdarīt bez iepriekšējas konsultēšanās ar attiecīgo vietējo varu, pēc iespējas ar referenduma palīdzību, kur tas ir likumīgi atļauts.”

Harta sastādīta divās valodās, proti, angļu un franču valodā. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija ir izteikusi viedokli, ka Hartas angļu valodā sastādītajā tekstā lietotais jēdziens *local communities* latviešu valodā būtu tulkojams ar vārdkopu “vietējās kopienas”, nevis “vietējā vara” un ar to būtu saprotams visu attiecīgās teritorijas iedzīvotāju strukturēts kopums (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-25-01 2. punktu*). Veicot Hartas 5. panta teksta gramatisko interpretāciju, Satversmes tiesa, ja nepieciešams, ņems vērā šo viedokli.

7. 2009. gada 20. janvāra lēmumā par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306 Satversmes tiesa ir analizējusi vairākus svarīgus juridiskos

aspektus attiecībā uz pašvaldību reformas norisi Latvijā no 1991. gada līdz Administratīvo teritoriju likuma projekta izskatīšanai Saeimā, kā arī Satversmes tiesas pilnvaras ar šo procesu saistītajos jautājumos.

7.1. Minētajā lēmumā ir uzskaitīti svarīgākie notikumi administratīvi teritoriālās reformas gaitā, norādīti šīs reformas mērķi un secināts, ka administratīvi teritoriālā reforma pati par sevi nav pretrunā nedz ar Satversmi, nedz ar Hartu. “Pašvaldību kā viena no demokrātiskas iekārtas pamatiem stiprināšana var izpausties dažādi, proti, Harta *a priori* nenoteic, kādam jābūt vietējo pašvaldību administratīvajam iedalījumam. Minētā demokrātijas stiprināšana vienlīdz lielā mērā ir iespējama arī īstenojot vietējo pašvaldību apvienošanu lielākās pašvaldībās, ja vien tiek ievēroti likumu un Hartas nosacījumi un netiek apdraudēts pašvaldības princips kā tāds” (*Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306 13.2.punkts*). Līdz ar to Satversmes tiesa atkārtoti nevērtēs, vai minētā reforma pati par sevi atbilst Hartas 5. pantam.

7.2. “Satversmes tiesa izlemj lietu, pamatojoties uz juridiskiem argumentiem, lai noskaidrotu, vai ir pieņemti prettiesiski lēmumi, kas liecina par būtiskiem juridiskiem pārkāpumiem. Savukārt izšķiršanās par politiskiem jautājumiem ir demokrātiski leģitimēta likumdevēja kompetencē” (*Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306 12. punkts*). Arī šīs lietas ietvaros Satversmes tiesa atturēsies vērtēt argumentus, ko savos viedokļos izteikušas pašvaldību padomes un kas vērsti tikai uz apstrīdēto normu politiskās vai ekonomiskās lietderības pamatošanu (piemēram, jautājumus par budžeta dotācijas izlietošanas lietderīgumu, pašvaldību parādsaistībām, nokļūšanai novada centrā nepieciešamās autobusu satiksmes esamību vai neesamību). Satversmes tiesas uzdevums šīs lietas ietvaros ir tikai izvērtēt, vai, pieņemot apstrīdētās normas, tika ievērota noteiktā procedūra.

7.3. “Latvijas Republikas administratīvi teritoriālā reforma atzīstama par svarīgu un nozīmīgu valsts un sabiedrības dzīves jautājumu, kas bija jāizlemj pašam likumdevējam, proti, Saeimai” (*Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306 16.3. punkts*). Līdz ar to šīs lietas ietvaros Satversmes tiesa no jauna nevērtēs, vai bija nepieciešams administratīvi teritoriālās reformas rezultātā izveidojamās pašvaldības noteikt ar likumu. Lietā nav strīda par to, ka Administratīvo teritoriju likuma pieņemšana bija nepieciešama, lai nodrošinātu pienācīgu

administratīvi teritoriālās reformas demokrātisko leģitimitāti. Proti, nedz lietas dalībnieki, nedz pieaicinātās personas neiebilst pret to, ka Saeima pieņēma Administratīvo teritoriju likuma pielikumus.

Tāpat lietā nav strīda arī par to, ka Saeimai, izlemjot jautājumu par administratīvi teritoriālo reformu, tāpat kā izlemjot ikvienu citu jautājumu, savā darbībā ir jāievēro pašas pieņemtie likumi un starptautiskās saistības, arī Harta. Satversmes tiesa jau iepriekš secinājusi, ka demokrātiskā republikā parlamentam ir jāievēro konstitūcija un citi likumi, arī tie, ko pieņēmis pats parlaments [sk. *Satversmes tiesas 1999. gada 1. oktobra sprieduma lietā Nr. 03-05(99) secinājumu daļas 1. punktu*]. “Starptautiskās saistības, kuras Latvija uzņēmusies ar Saeimā apstiprinātiem starptautiskajiem līgumiem, ir saistošas arī pašai Saeimai. Tā nedrīkst pieņemt tiesību aktus, kas ir pretrunā ar šīm saistībām” (*Satversmes tiesas 2004. gada 7. jūlija sprieduma lietā Nr. 2004-01-06 secinājumu daļas 6. punkts*).

7.4. Satversmes tiesa jau ir norādījusi, ka Satversmes 1. pants ietver arī pašvaldības principu. Šis princips aptver minimālo prasību kopumu attiecībā uz vietējās pašpārvaldes organizāciju demokrātiskā tiesiskā valstī (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 16. aprīļa lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-21-01 8. punktu*). Taču minētais princips neprasa konkrētu uzklauššanas procedūras formu un saturu, ciktāl tas nav konkretizēts likumos (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306 13.1. punktu*).

8. Hartas paskaidrojošajā ziņojumā attiecībā uz Hartas 5. pantu norādīts: „priekšlikumi administratīvo teritoriju robežu izmaiņām, starp kuriem apvienošanās ar citu vietējo varu ir ārkārtējs gadījums, ir acīmredzami ļoti svarīgi vietējām varām un vietējiem iedzīvotājiem, kam tās kalpo. Kamēr lielākoties valstīs tiek uzskatīts par neiespējamu noteikt, ka vietējai kopienai ir veto tiesības šādām izmaiņām, iepriekšējas konsultācijas, vai tās būtu tiešas vai netiešas, ir būtiskas.”

Lietā nav strīda par to, ka Hartas 5. pants neparedz pašvaldībai “veto tiesības” attiecībā uz tās teritorijas izmaiņām, un pašvaldības pozitīvs lēmums par šādām izmaiņām nav priekšnoteikums tam, lai pilnvarota valsts institūcija šādas izmaiņas veiktu, ja ir ievērotas Hartas 5. panta prasības par pienācīgu konsultēšanos ar vietējo kopienu. Uz to norādīts ne vien Saeimas atbildes rakstā un Ministru kabineta viedoklī, bet arī Vecpiebalgas novada domes papildu paskaidrojumos pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem.

Satversmes tiesa piekrīt šim viedoklim.

9. Administratīvi teritoriālās reformas likuma 6. pants (redakcijā, kādā tas izteikts ar 2005. gada 22. septembrī pieņemto likumu “Grozījumi Administratīvi teritoriālās reformas likumā”) paredzēja, ka vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālā reforma tiek realizēta līdz 2009. gada vietējo pašvaldību vēlēšanām. Lai arī apstrīdēto normu pieņemšanas laikā Noteikumi Nr. 596 jau bija spēkā, vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālā reforma vēl nebija noslēgusies. Apstrīdētās normas nevar uzskatīt par kādas agrāk veiktas administratīvi teritoriālās reformas rezultātā izveidoto pašvaldību robežu grozīšanu vai jaunu reformu. Apstrīdēto normu pieņemšana uzskatāma par vienu un tā paša administratīvi teritoriālās reformas procesa sastāvdaļu.

Līdz ar to pamatots ir Ministru kabineta viedoklis, ka par konsultācijām ar vietējām pašvaldībām nevar spriest tikai pēc tā laikposma, kad tika izstrādāts un Saeimā apspriests Administratīvo teritoriju likuma projekts. Ar pašvaldībām notikušās konsultācijas ir jāvērtē visa vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas procesa garumā.

10. Kā jau secināts iepriekš, no Hartas 5. panta *expressis verbis* neizriet prasība pēc konkrētas konsultēšanās procedūras. Satversmes tiesa piekrīt lietas dalībnieku un pieaicināto personu viedoklim, ka šajā normā ietvertā termina “konsultēšanās” saturs noskaidrojams, ņemot vērā ne vien citus Hartas pantus, bet arī Satversmes normas.

Harta ir vērsta uz to, lai tajā noteiktos pienākumus valstis iespēju robežās padarītu par savas konstitucionālās sistēmas sastāvdaļu un līdz ar to nodrošinātu attiecīgo normu ievērošanas kontroli ar savu konstitucionālās kontroles mehānismu starpniecību. Hartas 2. pants “Vietējās pašvaldības konstitucionālais un tiesiskais statuss” noteic, ka “vietējās pašvaldības principam ir jābūt atzītam valsts likumdošanā un, kur iespējams, konstitūcijā”.

Hartas 2. pants garantē, ka vietējās pašvaldības princips ir ietverts rakstītā likumā. Tā kā šis princips ir ļoti svarīgs, būtu vēlams to ietvert konstitūcijā (*sk. Hartas paskaidrojošo ziņojumu*). Līdz ar to Harta jau sākotnēji ir veidota tā, lai tajā iekļautās normas būtu pietiekami elastīgas un piemērotas Eiropas valstu atšķirīgajām konstitucionālajām sistēmām.

Lai noskaidrotu no Hartas 5. panta izrietošās prasības, tas jāinterpretē kopsakarā ar Satversmes normām, tostarp 1., 21. un 101. pantu.

11. Satversmes 21. pants noteic, ka “iekšējās darbības un kārtības noteikšanai Saeima izstrādā sev kārtības rullī”. Šajā pantā ir ietverts princips, ka Saeima pati, nevis kāds cits, nosaka sev darbības kārtību [*sk. Satversmes*

tiesas 1998. gada 13. jūlija sprieduma lietā Nr. 03-04(98) secinājumu daļas 3. punktu, 2002. gada 22. februāra sprieduma lietā Nr. 2001-06-03 secinājumu daļas 5. punktu un Satversmes tiesas 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106 6.1. punktu]. Saeimas kārtības ruļļa (turpmāk – Kārtības rullis) “mērķis ir noteikt tādu Saeimas darba kārtību, kas, realizējot vairākuma gribu, vienlaikus garantē arī mazākuma tiesības un nodrošina Saeimas darba efektivitāti” [Satversmes tiesas 1998. gada 13. jūlija sprieduma lietā Nr. 03-04(98) secinājumu daļas 3. punkts].

11.1. Kārtības ruļļa 85. panta piektās daļas 6. punkts paredz, ka likumprojekta anotācijā ir jānorāda informācija par to, kādas konsultācijas veiktas likumprojekta izstrādāšanas gaitā. Ja likumprojektu iesniedz Ministru kabinets, saskaņā ar Kārtības ruļļa 79. panta trešo daļu anotāciju likumprojektam pievieno, kad tas tiek iesniegts Saeimai. Savukārt tad, ja likumprojektu iesniedz Valsts prezidents, Saeimas komisija vai ne mazāk kā pieci deputāti, saskaņā ar Kārtības ruļļa 85. panta piekto daļu anotāciju Saeimas Prezidija noteiktajā kārtībā aizpilda atbildīgā komisija.

Likumprojektu „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums” (reģ. Nr. 684/Lp9) Saeimai 2008. gada 21. aprīlī iesniedza Ministru kabinets. Tas paredzēja apvienot vienā likumā svarīgākās likuma „Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu” un Administratīvi teritoriālās reformas likuma normas, saglabājot principu, ka teritoriālo iedalījumu nosaka Ministru kabinets. Līdz ar to šajā likumprojektā detalizēta informācija par konsultāciju procesu ar konkrētām pašvaldībām nebija norādīta (*sk. šā sprieduma 1.1. punktu*).

Taču Kārtības rullī ietvertā prasība likumprojekta anotācijā ietvert informāciju par konsultācijām nenozīmē, ka normas, pirms kuru pieņemšanas likums paredz veikt noteiktas konsultācijas, būtu iespējams likumprojektā ietvert tikai līdz likumprojekta pieņemšanai pirmajā lasījumā.

Likumdošanas process ir sevišķa procesuālā kārtība, kādā Saeima vai pati tauta panāk to, ka iepriekš sagatavots likumprojekts kļūst par likumu, tas ir, par normatīvu aktu, kas ieņem noteiktu vietu normatīvo aktu sistēmā. Likumdošanas procesu var iedalīt šādās stadijās: likumdošanas iniciatīva, likumprojekta apspriešana, likuma pieņemšana, likuma publicēšana (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106 6.1. punktu*).

Nedz no Kārtības ruļļa, nedz citiem likumiem neizriet, ka Hartas 5. pantā paredzētās konsultācijas būtu pieļaujams veikt tikai vienā konkrētā likumdošanas stadijā.

11.2. “Saskaņā ar Saeimas kārtības rulli likumprojekta izskatīšanas gaitā attiecīgu pantu, tā daļu vai grozījumus tiesību normā var iekļaut gan otrajā, gan trešajā lasījumā. Minētais neattiecas vienīgi uz gadījumiem, kad saskaņā ar Satversmes 76. pantu tiek izskatīti grozījumi Satversmē, – tad otrajā un trešajā lasījumā priekšlikumus var iesniegt vienīgi par tiem pantiem (par to pantu grozīšanu vai izslēgšanu), kuri bijuši likumprojektā, kad tas pieņemts pirmajā lasījumā” (*Satversmes tiesas 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106 6.5. punkts*).

Apstrīdētās normas Saeima bija tiesīga pieņemt, kaut arī sākotnēji iesniegtajā likumprojektā regulēt attiecīgo jautājumu nebija paredzēts. Taču apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā Saeimai bija jāpārlicinās par to, vai attiecībā uz iesniegtajiem priekšlikumiem ir veiktas Hartas 5. pantā paredzētās konsultācijas. Tomēr nav pamatots LPS viedoklis, ka informācijai par veiktajām konsultācijām vajadzēja būt katra Saeimas deputāta rīcībā.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka “likumprojekta juridiskā apspriešana noris Saeimā parlamentārās procedūras ietvaros – tā ir likumprojekta caurlūkošana un tā galīgās redakcijas izstrādāšana, kas tiek veikta daudzpakāpju procedūras ietvaros” (*Satversmes tiesas 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106 6.3. punkts*). Jau tiesībzinātnieks prof. Kārlis Dišlers ir atzīmējis, ka “Saeimas darbība noris ne vien plenārsēdēs, bet arī komisijās” (*Dišlers K. Ievads Latvijas valststiesību zinātnē. – Rīga: A. Gulbis, 1930, 121. lpp.*).

Kārtības rullis ievērojamu likumprojekta sagatavošanas darba daļu uztic Saeimas komisijām. Kārtības ruļļa 86. panta pirmā daļa paredz, ka nevienu likumprojektu nedrīkst iekļaut darba kārtībā, pirms tas nav izskatīts atbildīgajā komisijā. Savukārt Kārtības ruļļa 94. un 106. pants paredz, ka likumprojektu attiecīgi otrajam un trešajam lasījumam sagatavo atbildīgā komisija, dodot atzinumus par iesniegtajiem priekšlikumiem un, ja nepieciešams, pievienojot savus priekšlikumus. “Atbildīgā komisija nodrošina, ka likumprojekts izskatīšanai Saeimas sēdē tiek sagatavots pilnvērtīgi” (*Satversmes tiesas 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106 6.4. punkts*).

Līdz ar to, interpretējot Hartas 5. pantu kopsakarā ar Kārtības rulli un Saeimā iedibināto praksi, Hartas 5. panta prasību izpildei pietiek ar to, ka attiecīgās pašvaldības viedoklis mutvārdos tiek darīts zināms atbildīgās komisijas sēdē vai arī ir rakstveidā pieejams atbildīgās komisijas locekļiem.

11.3. 2008. gada 9. oktobrī, proti, pēc tam, kad Saeima konceptuāli izšķīrās par administratīvi teritoriālā iedalījuma noteikšanu likumā, reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrs rīkoja konsultācijas ar to vietējo pašvaldību vadītājiem, kuru pārstāvētās pašvaldības tobrīd bija plānotas novados, kas neatbilda Administratīvo teritoriju likuma projekta otrajā lasījumā noteiktajiem novadu izveides kritērijiem. Sanāksmē piedalījās un izteica savu viedokli arī Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētājs (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 72.–75. lpp.*). Līdz ar to Vecpiebalgas pagasta padomei bija zināms gan par to, ka Administratīvo teritoriju likumā paredzēts noteikt novadus, gan arī par to, kādus kritērijus novadu izveidošanai Saeima atbalstījusi, pieņemot šo likuma projektu otrajā lasījumā.

Lietā nav strīda par to, ka Komisijas sēdēs, sagatavojot Administratīvo teritoriju likuma projektu trešajam lasījumam, piedalījās un tika aicināti izteikties vietējo pašvaldību pārstāvji, tostarp Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētājs (*sk. šā sprieduma 1.4. punktu*). No Komisijas protokolam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Komisijas rīcībā bija attiecīgo pašvaldību domju (padomju) pieņemtie lēmumi.

Līdz ar to Komisijai bija zināms Vecpiebalgas pagasta padomes viedoklis, ka tā no diviem pagastiem veidotu Vecpiebalgas novadu uzskata par pagasta interesēm atbilstošāko risinājumu. Tāpat Komisijai bija zināms Vecpiebalgas pagasta padomes viedoklis, ka tā neatbalsta priekšlikumu veidot kopēju novadu ar visām Cēsu rajona pašvaldībām. Priekšlikums veidot Vecpiebalgas novadu piecu pagastu sastāvā attiecīgajā Komisijas sēdē netika apspriests.

Jāņem vērā, ka Komisija kompleksi izskatīja jautājumu par visu Cēsu rajonā esošo vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālo iedalījumu. Komisijas sēdē Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētājam bija iespēja no jauna iepazīties arī ar citu Cēsu rajona pašvaldību viedokli, un viņam bija zināms, ka minēto pašvaldību viedokļi ir pretrunīgi un ka Komisija aicina Cēsu rajona pašvaldības meklēt jaunus risinājumus (*sk. šā sprieduma 1.4. punktu*). Tāpat Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētājam bija zināmi Saeimas sēdē Administratīvo teritoriju likuma projekta otrajā lasījumā pieņemtie kritēriji attiecībā uz novada lielumu un viņš bija darījis zināmu savu viedokli par tiem (*sk. šā sprieduma 1.3. punktu*).

Tāad konsultācijas, ko veikusi Komisija, nav pretrunā ar Kārtības rulli un Saeimā iedibināto praksi un apstrīdētās normas atbilst Hartas 5. pantam, interpretējot to kopsakarā ar Satversmes 21. pantu.

12. Hartas 5. pants noteic, ka ir jānotiek konsultācijām ar „vietējo kopienu”. Noskaidrojot, kas šajās konsultācijās ir tiesīgs izteikt viedokli

vietējās kopienas vārdā, Hartas 5. pants interpretējams kopsakarā ar Satversmes 101. pantu.

12.1. Hartas paskaidrojošajā ziņojumā attiecībā uz Hartas 5. pantu norādīts: “Referendumi, iespējams, nodrošinātu piemērotu šādu konsultāciju procedūru, bet šā jautājuma regulēšanai virknē valstu nav pieņemti atbilstoši likumi. Valstīs, kur likumi šādos gadījumos obligāti neparedz referendumu, būtu izmantojamas citas konsultāciju formas.”

Satversmes 101. panta pirmā daļa paredz, ka “ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu”. Satversmes tiesas praksē ir vairākkārt izteikta atziņa, ka Satversmes 101. pantā ietvertās tiesības nav absolūtas, jo Satversmes 101. pants ietver nosacījumu “likumā paredzētā veidā” (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2000. gada 30. augusta sprieduma lietā Nr. 2000-03-01 secinājumu daļas 1. punktu*).

Likuma „Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu” 4. panta otrā daļa un 6. panta otrā daļa apstrīdēto normu pieņemšanas laikā paredzēja, ka pašvaldības var rīkot aptaujas, lai noskaidrotu iedzīvotāju viedokli par nepieciešamību izveidot vai likvidēt republikas pilsētu vai rajonu administratīvās teritorijas, rajonu pilsētu vai pagastu administratīvās teritorijas, grozīt to robežas vai noteikt rajonu vai pagastu administratīvos centrus. Tomēr minētais likums neuzlika pašvaldībām pienākumu šādas aptaujas veikt ikvienā gadījumā.

Savukārt likuma “Par pašvaldībām” 61.¹ panta otrā daļa paredz, ka publiskā apspriešana ir jārīko par pašvaldības administratīvās teritorijas robežas grozīšanu.

Tomēr minētās normas ietvertas likumos, kas konkrētajā gadījumā ir uzskatāmi par vispārējiem likumiem un interpretējami kopsakarā ar speciālo likumu – Administratīvi teritoriālās reformas likumu.

Šā likuma 6.¹ panta pirmajā daļā, kas bija spēkā apstrīdēto normu pieņemšanas laikā, bija noteikts, ka, izstrādājot vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālā iedalījuma projektu, ir jākonsultējas ar attiecīgajām vietējām pašvaldībām. Savukārt šā likuma 13. pants noteica, ka, veicot administratīvi teritoriālo reformu, attiecīgās vietējās pašvaldības noskaidro iedzīvotāju viedokli par novada izveidošanu un informē viņus par reformas uzdevumiem un realizācijas gaitu.

No minētajām normām **nevar secināt, ka Latvijas likumi paredzētu Saeimai pienākumu obligāti konsultēties ar vietējiem iedzīvotājiem referendumā formā.**

12.2. Pamatots ir Vecpiebalgas novada domes norādītais, ka viedoklim, kas tiek izteikts Hartas 5. pantā minētajās konsultācijās, pašvaldībā ir jābūt apspriestam un pieņemtam attiecīgās administratīvi teritoriālās vienības tieši ievēlētajā lēmējinstītūcijā – domē (padomē). Hartas 3. panta otrā daļa paredz, ka Hartā noteiktās tiesības “realizē padomes vai pārstāvju sapulces, kuru locekļus brīvi ievēlē, aizklāti balsojot uz vienlīdzīgu, tiešu un vispārēju vēlēšanu tiesību pamata; tām var būt pakļautas izpildinstitūcijas. Šis princips nekādā veidā neietekmē tiesības izmantot pilsoņu sapulces, referendumus vai jebkuru citu pilsoņu tiešās līdzdalības formu, kur to pieļauj likums.” Hartas paskaidrojošajā ziņojumā uzsvērts, ka pašvaldību tiesības jāīsteno demokrātiski veidotām varas iestādēm.

Satversmes 101. panta otrās daļas pirmais teikums paredz, ka “pašvaldības ievēlē pilntiesīgi Latvijas pilsoņi un Eiropas Savienības pilsoņi, kas pastāvīgi uzturas Latvijā”. Institūcija, ko veido attiecīgajā pašvaldībā ievēlētie deputāti, ir šīs pašvaldības dome (padome). Likuma “Par pašvaldībām” 21. pants paredz, ka dome var izskatīt jebkuru jautājumu, kas ir attiecīgās pašvaldības pārziņā.

Līdz ar to, interpretējot Hartas 5. pantu kopsakarā ar Satversmes 101. panta otrās daļas pirmo teikumu, par konsultācijām ar vietējo kopienu Hartas 5. panta izpratnē visupirms uzskatāmas konsultācijas, kurās uzklausīts vietējās pašvaldības tieši vēlētajās institūcijas – domes vai padomes viedoklis.

Apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā Vecpiebalgas pagasta padomes viedokli Komisijas sēdē 2008. gada 19. novembrī ne tikvien darīja zināmu Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētājs, bet Komisijas rīcībā bija arī izraksts no Vecpiebalgas pagasta padomes sēdes protokola. Tātad Komisijai bija zināms tieši Vecpiebalgas pagasta padomes viedoklis par to, ka tā vēlas veidot tādu Vecpiebalgas novadu, kurā ietilptu tikai Vecpiebalgas pagasts un Inešu pagasts.

12.3. Vecpiebalgas novada dome nepiekrīt Saeimas atbildes rakstā apgalvotajam, ka 2008. gada 3. decembrī Taurenas pagasta padome un Dzērbenes pagasta padome esot lūgušas tās iekļaut Vecpiebalgas novadā. Komisijai esot nosūtīti Taurenas pagasta padomes un Dzērbenes pagasta padomes priekšsēdētāju vienpersoniski lūgumi.

Savukārt Saeima atbildes rakstā norāda, ka Pieteikuma iesniedzēja 2008. gada 5. decembra vēstulē piekritusi Kaives un Taurenas pagastu iekļaušanai Vecpiebalgas novadā (*sk. šā sprieduma 1.10. punktu*), tāpēc

pieteikums šajā daļā nav apmierināms (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 124. lpp.*). Minētā vēstule rakstīta uz Vecpiebalgas pagasta padomes veidlapas, taču tajā nav norādīts, ka attiecīgo viedokli būtu izteikusi minētā pagasta padome savā sēdē. 2008. gada 8. decembrī Vecpiebalgas pagasta padomes un Inešu pagasta padomes deputātu kopsapulcē ir pieņemts atšķirīgs lēmums (*sk. šā sprieduma 1.11. punktu*), kurā deputāti iebilst ne vien pret Dzērbenes pagasta, bet arī pret Kaives pagasta un Taurenes pagasta iekļaušanu Vecpiebalgas novadā. Neraugoties uz to, Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētājs savā 2008. gada 17. decembra vēstulē kategorisku nostāju pauž tikai pret Dzērbenes pagasta iekļaušanu Vecpiebalgas novadā (*sk. šā sprieduma 1.12. punktu*).

Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtēs, kādas pilnvaras Hartas 5. pantā noteikto konsultāciju gaitā ir pašvaldības domes (padomes) priekšsēdētājam.

12.3.1. Vecpiebalgas novada dome izsaka viedokli, ka pašvaldība darbojas kā vienots patstāvīgs publisko tiesību subjekts, kura gribu izteic šā subjekta orgāns – dome, nevis atsevišķi pašvaldības deputāti kā politiskas amatpersonas. Tomēr jāņem vērā, ka pašvaldības domes (padomes) priekšsēdētājam, salīdzinot ar citiem pašvaldības deputātiem, likuma “Par pašvaldībām” VI nodaļā noteikts īpašs statuss. Minētā likuma 62. panta 2. punkts (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2009. gada 1. jūlijam) paredzēja, ka „domes (padomes) priekšsēdētājs pārstāv pašvaldību attiecībās ar valsti un citām pašvaldībām”.

Līdz ar to arī Hartas 5. pantā paredzēto konsultāciju gadījumā valsts institūcijās, tostarp Saeimas komisijās, pašvaldību ir tiesīgs pārstāvēt tieši domes (padomes) priekšsēdētājs.

Domes (padomes) priekšsēdētājs ir pašvaldības augstākā amatpersona, kam nepieciešamības gadījumā, balstoties uz pašvaldības domes (padomes) izstrādātajām pamatnostādnēm, jāuzņemas atbildība par pašvaldības pozīcijas prezentāciju konkrētā diskusijā vai jautājumā, arī meklējot kompromisa risinājumus, ja tādi nepieciešami.

12.3.2. Taurenes un Dzērbenes pagastu padomju priekšsēdētāji savus lūgumus iekļaut attiecīgos pagastus Vecpiebalgas novada teritorijā ir izteikuši pēc tam, kad kļuva skaidrs, ka nav iespējams realizēt attiecīgo pagastu padomju atbalstīto jeb tām vēlamāko variantu – iekļaušanos Cēsu novadā, jo tās pašvaldības, ar kurām Kaives, Taurenes un Dzērbenes pašvaldības vēlētos veidot vienotu Cēsu novadu, iebilst pret šāda novada veidošanu un Komisija, ņemot vērā šos iebildumus, ir atbalstījusi priekšlikumu Kaives pagastu pievienot Vecpiebalgas novadam, bet Taurenes un Dzērbenes pagastus – Raunas novadam.

Nav noliedzams, ka Komisija 2008. gada 3. decembra un 4. decembra sēdēs nav pievērsusi pietiekamu uzmanību tam, kas attiecīgo pagastu vārdā izteicis vēlmi, lai Taurenas un Dzērbenes pagasti tiktu iekļauti Vecpiebalgas novadā. Tomēr konkrētajā gadījumā šim apstāklim nav bijis izšķirošas nozīmes Komisijas lēmuma pieņemšanā. No Komisijas sēdes audioieraksta gūstams arī ieskaits, ka Komisija savu lēmumu nav pieņēmusi tādēļ, lai apmierinātu minēto pagastu vēlmi. Komisijas rīcībā bija vēstules, kurās sniegti argumenti tam, kāpēc minētie pagasti būtu iekļaujami Vecpiebalgas novadā (*sk. šā sprieduma 1.8. un 1.9. punktu*). Diskusijās Komisijas sēdē 2008. gada 3. decembrī īpaši dominēja argumenti par Taurenas un Dzērbenes pagastu un novadu centru – Vecpiebalgas un Raunas – ģeogrāfisko stāvokli un infrastruktūru. Piemēram, Komisijas loceklis norādīja uz to, ka Taurene, Dzērbene un Vecpiebalga atrodas pie maģistrālā autoceļa „Cēsis–Madona”, savukārt uz Raunu šāda ceļa nav (*sk. Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas 2008. gada 3. decembra sēdes audioierakstu, lietas materiālu 2. sēj.*).

Tas, ka minētos lūgumus attiecīgo pašvaldību vadītāji konkrētajos apstākļos izteikuši vienpersoniski, nav uzskatāms par konsultāciju procedūras pārkāpumu konkrēta priekšlikuma izstrādāšanas gaitā. Ja pieņemtu, ka domes (padomes) priekšsēdētājam Hartas 5. pantā paredzētajās konsultācijās dogmatiski jāievēro domes (padomes) lēmums par vienīgo, vislabvēlīgāko risinājumu, vispār nebūtu iespējams atrast kompromisa risinājumus, kas apmierinātu visas ieinteresētās puses.

12.3.3. Par konsultāciju procedūras pārkāpumu nav uzskatāma arī Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētāja 5. decembrī izteiktā piekrišana Kaives un Taurenas pagastu iekļaušanai Vecpiebalgas novadā (*sk. šā sprieduma 1.10. punktu*). Tomēr nevar piekrist Saeimas atbildes rakstā izteiktajam viedoklim, ka jau tāpēc vien, ka šāda vēstule nosūtīta Komisijai, prasījums daļā par Kaives pagasta un Taurenas pagasta iekļaušanu Vecpiebalgas novadā nav apmierināms.

Lai arī konsultāciju procesā pašvaldības domi (padomi) ir tiesīgs pārstāvēt domes (padomes) priekšsēdētājs, tomēr, **nepastāvot īpašiem apstākļiem, par atbilstošām Hartas 5. pantam, ja tas tiek interpretēts kopsakarā ar Satversmes 101. panta otrās daļas pirmo teikumu, šīs konsultācijas var uzskatīt tad, ja pašvaldībai bijusi iespēja izstrādāt savu viedokli domē (padomē).**

13. Lietā nav strīda par to, ka Komisija savā sēdē 2008. gada 19. novembrī ir uzklusījusi Vecpiebalgas pagasta padomes viedokli par tāda Vecpiebalgas novada izveidošanu, kurā ietilptu Vecpiebalgas un Inešu pagasti.

Saeima izsaka viedokli, ka arī jautājums par Dzērbenes, Taurenas, Kaives un Vecpiebalgas pagastu apvienošanu vienā novadā vai dažādos novados tika apspriests jau vismaz sešu gadu garumā. Savukārt Vecpiebalgas novada dome tam nepiekrīt un norāda, ka administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas gaitā laika periodā kopš 2003. gada nevienu reizi nav apspriests tāds Vecpiebalgas novada modelis, kāds noteikts apstrīdētajās normās.

Saeimas viedoklis ir pamatots tiktāl, ka ir tikusi apspriesta Dzērbenes, Taurenas, Kaives un Vecpiebalgas pagastu apvienošana vienā novadā, taču vienlaikus ar vēl vairākiem citiem pagastiem. Proti, 2004. gadā tika apspriests tāda Piebalgas novada modelis, kurā ietilptu Jaunpiebalgas pagasts, Drustu pagasts, Zosēnu pagasts, Inešu pagasts, Vecpiebalgas pagasts, Dzērbenes pagasts, Kaives pagasts, Skujenes pagasts un Taurenas pagasts (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 39.–40. lpp.*).

Pamatots ir Vecpiebalgas novada domes viedoklis, ka lietā nav materiālu, kas norādītu, ka laikā līdz 2008. gada decembrim notikusi jebkāda konsultēšanās par tāda novada izveidi, kurā ietilptu tikai apstrīdētajās normās minētie pieci pagasti.

Līdz ar to nepieciešams noskaidrot, kādas prasības no Hartas 5. panta izriet attiecībā uz konsultēšanās procedūras saturu administratīvi teritoriālās reformas gaitā.

13.1. Saeima norāda, ka Hartas paskaidrojošajā ziņojumā izteikts šāds viedoklis: “laikam un veidam, kādā konsultējas ar vietējo varu, jābūt tādām, lai vietējai varai būtu reāla iespēja izvērtēt pieņemamo lēmumu ietekmi, bet vienlaikus tiek pieļauti izņēmuma apstākļi, kad prasību konsultēties ar vietējo varu var noraidīt steidzamības dēļ. Šādām konsultācijām vajadzētu notikt tieši ar iesaistīto vietējo varu pārstāvjiem vai netieši ar plašsaziņas līdzekļu vai vietējo pašvaldību asociāciju starpniecību gadījumos, kad ir iesaistītas vairākas vietējās varas” (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 122. lpp.*). Pamatojoties uz to, Saeima secina, ka Hartas 5.pants neprasa obligāti veikt detalizētas un tiešas konsultācijas, bet pieļauj plašsaziņas līdzekļu iesaisti informācijas apmaiņas procesā, vietējo pašvaldību asociāciju starpniecību, kā arī izņēmuma gadījumus, kad konsultēšanos steidzamības dēļ var pat vispār neveikt.

Taču Saeima nav ņēmusi vērā, ka iepriekš citētās Hartas paskaidrojošajā ziņojumā paustās atziņas attiecas nevis uz Hartas 5. pantu, bet gan uz 4. panta sesto daļu, kas noteic: “Plānošanas un lēmumu pieņemšanas procesā par

jautājumiem, kas tieši attiecas uz vietējo varu, ar tām nepieciešams konsultēties, cik iespējams savlaicīgi un atbilstošā veidā.”

Kaut arī minētās normas šķiet līdzīgas, tās tomēr paredz nedaudz atšķirīgas tiesības. Hartas 4. panta sestā daļa noteic vispārīgas tiesības visām pašvaldībām kā tādām (*local authorities*), uz kurām attiecas plānošana un lēmumu pieņemšana, un gadījumos, kad ir iesaistītas vairākas vietējās pašvaldības, pieļauj konsultēties arī netieši ar plašsaziņas līdzekļu vai vietējo pašvaldību asociāciju starpniecību.

Savukārt Hartas 5. pants ir vērsts uz tiesību nodrošināšanu katrai attiecīgajai pašvaldībai, proti, ikvienai pašvaldībai, uz kuru attiecas (*local communities concerned*) robežu izmaiņas.

Interpretējot Hartas 5. pantu kopsakarā ar Hartas 4. panta sesto daļu, secināms, ka **Hartas 5. pants aptver gan tās prasības, kas attiecībā uz konsultācijām noteiktas Hartas 4. panta sestajā daļā, gan arī vēl papildu prasību konsultēties tieši ar attiecīgo pašvaldību.**

Līdz ar to nav pamatots Saeimas atbildes rakstā izteiktais viedoklis, ka, interpretējot Hartas 5. pantu kopsakarā ar Hartas 4. panta sesto daļu, varot secināt, ka Hartas 5. panta prasību izpildes labad būtu pietiekami konsultēties par pašvaldības robežu izmaiņām tikai ar plašsaziņas līdzekļu vai vietējo pašvaldību asociāciju starpniecību.

13.2. Hartas 4. panta sestajā daļā un Hartas 5. pantā noteiktais sasaucas ar atziņām, kas nostiprinātas to valstu konstitucionālajās tiesībās, kuras piedalījušās Hartas sagatavošanā un Hartai pievienojušās jau 1985. gadā.

Tā, piemēram, Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikuma 29. panta astotās daļas pirmais teikums pavalstīm dod tiesības izdarīt grozījumus savas teritorijas iedalījumā, savukārt otrais teikums prasa, lai skartās pašvaldības un aprīņķi tiktu uzklautīti. Vācijas Federālā konstitucionālā tiesa ir secinājusi, ka Pamatlikums pašvaldības uzklautīšanai neparedz nekādu konkrētu formu, uzklautīšana var notikt līdz pat tiesību normas pieņemšanas procesa noslēgumam. Taču, lai pašvaldības uzklautīšanu varētu atzīt par pienācīgu, ir nepieciešams, lai pašvaldība par likumdošanas priekšlikuma veidu un apjomu, kā arī svarīgākajām pamatnostādņēm uzzinātu tik savlaicīgi, ka tai būtu iespējams izteikt savus iebildumus oficiāla viedokļa veidā. Vispārīga pašvaldību reformas koncepcijas iztirzāšana nevar aizstāt konkrētas pašvaldības uzklautīšanu. Tomēr par to, vai pašvaldības uzklautīšana atbilst konstitucionāli tiesiskajām prasībām, nevar spriest tikai pēc uzklautīšanas termiņa. Pašvaldības uzklautīšana nav stingri formalizēts process. Likuma vai valdības tiesību akta izdevējs var uzklautīšanas detaļās noteikt brīvi, pēc sava

ieskata, ciktāl uzklauššanas procedūra kopumā ir piemērota, lai pienācīgi ņemtu vērā pašvaldības intereses (*sk. BVerfG, 2 BvR 329/97, vom 19.11.2002, Absatz-Nr. 83-84, <http://www.bverfg.de>*).

Tātad arī citās Hartas dalībvalstīs tiek pieļauta iespēja, ka konsultācijas ar pašvaldību var notikt visā procesā līdz attiecīgā tiesību akta pieņemšanai, un attiecīgajai valsts institūcijai ir liela rīcības brīvība noteikt uzklauššanas procedūras detaļas, ciktāl šī procedūra kopumā ir piemērota, lai pienācīgi ņemtu vērā pašvaldības intereses.

13.3. Kopējā dalībvalstu prakse administratīvi teritoriālo reformu jomā ir apkopota Rekomendācijā Nr. 12. Gan lietas dalībnieki, gan arī pieaicinātās personas atsaucas uz šo dokumentu, izdarot atšķirīgus secinājumus.

13.3.1. Rekomendācijas Nr. 12 11. punkta pirmajā teikumā konstatēts: “Visaptverošas sistēmiskas reformas ir būtiski atkarīgas no spējas panākt vienošanos.” Sagatavojot Administratīvo teritoriju likuma projektu trešajam lasījumam, attiecībā uz Cēsu rajonu Komisijas mēģinājumi (*sk. šā sprieduma 1.4.–1.9. punktu*) panākt tādu risinājumu, kurā iespēju robežās tiktu ņemtas vērā visu rajona pašvaldību savstarpēji pretrunīgās intereses, bija vistiešākajā veidā vērsti uz Rekomendācijas Nr. 12 11. punktā nostiprinātās atziņas realizāciju.

Tomēr minētais punkts neparedz, ka jebkāda reforma būtu pretrunā ar Hartas 5. pantu, ja katra konkrētā pašvaldība neatbalstītu šīs reformas nepieciešamību. Rekomendācijas Nr. 12 12. punkts paredz, ka starp dalībniekiem un citām reformā iesaistītajām pusēm jāpanāk vismaz tāda līmeņa vienošanās, kas ļautu noteikt reformas mērķus.

Vērtējot reformas gaitu kopumā, nav saskatāma valsts institūciju rīcības neatbilstība šim punktam, jo reformas nepieciešamība, mērķi un uzdevumi tika noteikti jau Administratīvi teritoriālās reformas likumā.

Tomēr nav pamatots no Saeimas atbildes raksta izrietošais viedoklis, ka minētie Rekomendācijas Nr. 12 punkti dotu Saeimai tiesības konsultēties ar attiecīgo pašvaldību tikai par reformas mērķiem un uzdevumiem.

13.3.2. Rekomendācijas Nr. 12 ievaddaļā, uz ko atsaucas Vecpiebalgas novada dome, tiek ieteikts:

“1. Veikt pienācīgu sagatavošanos, lai identificētu un ņemtu vērā piemērojamos tiesiskos un praktiskos priekšnoteikumus.

2. Izstrādāt pienācīgu lēmumu pieņemšanas kārtību, kas balstīta uz labu institucionālo dialogu.

3. Izstrādāt pakāpenisku darbības plānu un skaidri noteikt atbildību, ieskaitot reformas ieviešanas vadību, kā arī nodrošināt atbilstošu ieviešanas uzraudzību.

4. Veikt visaptverošu un objektīvu rezultātu izvērtēšanu un nodrošināt vietējās un/vai reģionālās varas informētību.”

Par minēto prasību izpildi apstrīdēto normu pieņemšanas procesā nevar spriest tikai pēc tā laika posma, kad šīs normas tika izstrādātas Saeimā. Process kopumā, sākot no 1992. gada, ietvēra ilgstošus pētījumus par dažādiem reformas variantiem un novadu modeļiem, tas bija balstīts uz institucionālo dialogu. Sākotnēji konsultācijas veica likumā noteiktā institūcija – Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, dodot iespēju izteikties visām Latvijas pašvaldībām un tostarp uzklusot arī Vecpiebalgas pagasta padomes viedokli. Visbeidzot konsultācijas tika veiktas Komisijā, uzklusot pašvaldību viedokli par tām vēlamākajiem risinājumiem un iebildumiem pret citiem iespējamajiem risinājumiem.

Līdz ar to kopumā nav saskatāma apstrīdēto normu neatbilstība Rekomendācijai Nr. 12. Turklāt šai rekomendācijai ir tikai ieteikuma raksturs, un atsevišķu tās detaļu neievērošana pati par sevi nenoved pie neatbilstības Hartai. Satversmes tiesa, ņemot vērā pārejas procesa īpatnības Latvijā, savā iepriekšējā praksē ir atzinusi par Eiropas Padomes saistošajiem dokumentiem atbilstošām pat tādas tiesību normas, kas *expressis verbis* bija pretrunā ar Eiropas Padomes rekomendācijām (*sk. Satversmes tiesas 2000. gada 30. augusta sprieduma lietā Nr. 2000-03-01 secinājumu daļas 6. punktu un par šo spriedumu izteikto tiesnešu A. Endziņa, J. Jelāgina un A. Ušackas atsevišķo domu 5.4. punktu*).

13.4. Hartas 5. pantā minētā jēdziena “konsultācijas” saturs attiecībā uz to apjomu un detalizācijas pakāpi noskaidrojams kopsakarā ar Satversmes 1. pantu, kas paredz, ka “Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika”. Šī pamattēze noteic, ka “Latvijai jābūt demokrātiskai valstij, t.i. ka visu valsts pilsoņu summa ir vienīgais valsts gribas nesējs” (*referenta Marģera Skujenieka ziņojums Latvijas Republikas Satversmes sapulces IV sesijas 1921. gada 20. septembra sēdē – Latvijas Republikas Satversmes sapulces IV sesijas 1921. gada 20. septembra sēdes stenogramma*). Tiktāl, ciktāl demokrātiski ievēlēto likumdevēju – Saeimu – neierobežo Satversmes citas normas, tas realizē Latvijas tautas vairākuma intereses. Konkrētajā gadījumā – valsts pilsoņu vairākuma gribu veikt administratīvi teritoriālo reformu saprātīgā laikposmā. Jāņem vērā, ka pēc tam, kad likumdevējs sākotnēji izšķīrās par

nepieciešamību veikt administratīvi teritoriālo reformu, jau vairākkārt notikušas Saeimas vēlēšanas. Saeimā pārstāvēto politisko spēku nostāja administratīvi teritoriālās reformas jautājumā ir bijusi zināma jau pirms tām. Lai arī Saeimas deputātiem bija atšķirīgi uzskati par reformas norisi un izveidojamajiem novadiem, pastāvēja nepārprotama vairākuma griba pabeigt administratīvi teritoriālo reformu līdz nākamajām pašvaldību vēlēšanām, kam bija jānotiek 2009. gadā.

Tomēr, realizējot šo gribu, Saeimai bija jāņem vērā no Satversmes 1. panta izrietošais pašvaldības princips un samērīguma princips, vērtējot tos savstarpējā mijiedarbībā.

Pašvaldības princips prasa, lai katrai pašvaldībai tās robežu izmaiņu gadījumā būtu iespējas iepazīties ar pietiekami konkrētu un izstrādātu paredzamo grozījumu projektu, saprātīgā laikposmā to apspriest, pēc iespējas apspriešanās iesaistot arī attiecīgās teritorijas iedzīvotājus; pamatojoties uz šīs apspriešanas rezultātiem, pieņemt pašvaldības domē (padomē) attiecīgu lēmumu un paļauties uz to, ka pašvaldības lēmumā izteikto viedokli valsts institūcija, kas izdod attiecīgo ar teritorijas grozījumiem saistīto aktu, ņems vērā, proti, ka pašvaldības lēmumā izteiktie argumenti tiks izvērtēti pat tādā gadījumā, ja galīgais valsts institūcijas pieņemtais lēmums būs atšķirīgs. Konkrētajā gadījumā šis princips prasa, lai Komisija pēc tam, kad tā 3. un 4. decembrī izstrādāja priekšlikumu par Vecpiebalgas novada sastāvu, būtu paziņojusi par to attiecīgajām pašvaldībām, aicinot tās, kaut arī ļoti īsā laikposmā, sasaukt savu lēmēj institūciju ārkārtas sēdes un izteikt viedokli par attiecīgo priekšlikumu.

Samērīguma princips prasa, lai likumdevējs saprātīgi izsvērtu visu iesaistīto pušu intereses un pieņemtu vairākuma gribai atbilstošu lēmumu, kurā vienlaikus tiktu samērīgi ievērotas skarto personu intereses.

Viedoklī, ko lietā Nr. 2008-08-0306 sniegusi Biznesa augstskolas "Turība" Publisko tiesību katedra, norādīts: "Vērtējot administratīvi teritoriālo reformu, jāņem vērā tās pabeigtības raksturs. Efektīva administratīvi teritoriālā reforma, kas atbilstu labas un pienācīgas pārvaldības principu prasībām, ir iespējama gadījumā, ja tā ir pārdomāta un precīzi noteikta. Uzsākot apjomīgu reformu, ir jābūt skaidrībai, kādi ir reformas mērķi, kas šīs reformas gaitā ir jāsasniedz un kad reforma noslēgsies" (*lietas materiālu 4. sēj. 9.–10. lpp.*).

Interpretējot Hartas 5. pantu kopsakarā ar Satversmes 1. pantu, tajā paredzētās konsultēšanās mērķis ir atrast optimālu risinājumu, kas citastarp nozīmē iespējami labāko risinājumu saprātīgā laikposmā.

Ja pašvaldību robežu grozīšana notiek visaptverošas reformas ietvaros, atsevišķu pašvaldību intereses tikt uzklautām atkal un atkal no jauna par

jauniem risinājumiem ir samērojamas ar citu pašvaldību un visas valsts interesēm noslēgt reformu saprātīgā laikposmā.

No pašvaldības principa izrietošās tiesības katrai konkrētai pašvaldībai nav absolūtas un atsevišķos, izņēmuma gadījumos var tikt ierobežotas, lai nodrošinātu citas Hartā un Satversmē noteiktās vērtības, tostarp citu pašvaldību tiesības. Šādam ierobežojumam jābūt noteiktam ar mērķi nodrošināt citas Satversmē nostiprinātās vērtības, un tam jāatbilst samērīguma principam. Neskartam ir jāpaliek pašvaldības tiesību kodolam.

Līdz ar to Satversmes tiesa noskaidros: 1) vai pašvaldības tiesības ir ierobežotas izņēmuma gadījumā un ar mērķi nodrošināt citas Satversmē nostiprinātās vērtības; 2) vai ierobežojums ir samērīgs un vai ir saglabāts minēto tiesību kodols.

13.4.1. Apstrīdēto normu apspriešanas procedūra uzskatāma par izņēmuma gadījumu, šīs normas pieņemtas steidzamības kārtā, ko visupirms noteica nepieciešamība rīkot pašvaldību vēlēšanas, jo 2005. gada 12. martā notikušajās vēlēšanās vietējo pašvaldību domes (padomes) bija ievēlētas uz četriem gadiem. Satversmes 101. pants paredz Latvijas pilsoņiem tiesības vēlē pašvaldības. Situācija, kāda veidotos, ja pašvaldību vēlēšanas tiktu atliktas, lai nodrošinātu pēc iespējas pilnīgākas konsultācijas ar Vecpiebalgas pagasta padomi, vēl vairāk neatbilstu Satversmes 101. pantam, pašvaldības principam un Hartas normām.

Turklāt tagadējā situācija nav radusies likumdevēja paša iniciatīvas rezultātā. Cēsu rajona pašvaldību jaunu iedalījumu novados (salīdzinot ar Noteikumos Nr. 596 paredzēto) likumdevējs centies meklēt tieši tādēļ, ka, īstenojot Hartas 5. pantā noteiktās pašvaldību tiesības, ir noskaidrojies Cēsu rajonā izveidojušās situācijas trūkumus, bet Cēsu rajona pašvaldības, balstoties uz brīvprātības principu, nav varējušas izveidot tādu novada modeli, kas apmierinātu tās visas.

13.4.2. Vecpiebalgas novada dome uzskata, ka tad, ja Vecpiebalgas pagasta padome savus apsvērumus tieši par konkrēto apvienošanās projektu būtu varējusi izteikt Saeimai pienācīgā kārtā, Saeima pieņemtu citādu lēmumu. Proti, sekas, kas attiecīgā ierobežojuma dēļ radušās pašvaldībai, ir tāda lēmuma pieņemšana, ko Saeima nebūtu pieņēmusi, ja būtu plašākā apjomā konsultējusies ar Vecpiebalgas pagasta padomi. Tomēr lietas materiālos apstiprinājums šai atziņai nav gūstams.

No Vecpiebalgas pagasta padomes nostājas izriet, ka tā visupirms iebilst ne tik daudz pret apvienošanu ar konkrētajām pašvaldībām, bet drīzāk gan pret

kritērijiem, kādus likumdevējs centies izvirzīt novadiem. Taču attiecībā uz šo jautājumu Vecpiebalgas pagasta padomes rīcībā bija pietiekami ilgs laiks, lai tā varētu paust savu attieksmi. Turklāt Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētājs kopā ar vēl triju pagastu vadītājiem ir darījis savu viedokli zināmu Saeimai (sk. šā sprieduma 1.3. punktu).

Ne vien arguments par Dzērbenes pagasta parādsaistībām, ko pagastu pašvaldības min Satversmes tiesai iesniegtajos dokumentos, bet arī argumenti par teritoriālās vienotības problēmām un vēsturisko saišu neesamību, ko savā viedoklī min Vecpiebalgas novada dome, Saeimai bija zināmi. Par to deputāti izteicās gan Komisijas sēdē, gan arī debatēs Saeimas sēdē Administratīvo teritoriju likuma projekta trešā lasījuma gaitā.

Tā, piemēram, deputāts Jānis Lagzdīņš Komisijas 2008. gada 4. decembra sēdē iebilda pret “salu veidošanu” (sk. *Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas 2008. gada 4. decembra sēdes audioierakstu, lietas materiālu 2. sēj.*), bet deputāts Pauls Putniņš debatēs par apstrīdēto normu pieņemšanu trešajā lasījumā Saeimas sēdē teica: “Un jūs saprotat, kas par trakumu: Dzērbene izrādījās parādu valgos. Dzērbenei ir jāatdod parāds – 1 miljons 800 tūkstoši. Tātad arī finansiāli šis jaunveidojums visu Vecpiebalgas novadu norauj zem ūdens. [...] Dzērbenes pagasts... Tas ir neloģiski... kaut kur tas aizstiepas uz citu pusi, tur nav arī šīs teritoriālās vienības” (*Saeimas 2008. gada 18. decembra sēdes stenogramma*, <http://www.saeima.lv>).

Saeimai bija zināms arī Vecpiebalgas un Inešu pagastu padomju deputātu kopsapulcē izteiktais negatīvais viedoklis par apstrīdēto normu pieņemšanu. Saeima balsoja par priekšlikumu izveidot tādu Vecpiebalgas novadu, kurā ietilptu tikai Inešu pagasts un Vecpiebalgas pagasts, taču to noraidīja.

Līdz ar to pastāv tikai neliela iespējamība, ka gadījumā, ja Administratīvo teritoriju likumprojekta izskatīšana tiktu atlikta un Vecpiebalgas pagasta padome pienācīgā laikposmā noformulētu savus argumentus par vai pret šo risinājumu, Saeima pieņemtu citādu lēmumu.

Turklāt tādām gadījumam, ja Vecpiebalgas novada domes rīcībā būtu risinājums, kas atbilstu likumā noteiktajiem kritērijiem un apmierinātu attiecīgā reģiona pašvaldības labāk nekā apstrīdētajās normās noteiktais, likumā ir paredzēta procedūra, kādā iespējams izdarīt izmaiņas, Kaives, Tauresnes vai Dzērbenes pagastu apvienojot ar kādu citu novadu vai tā daļu.

No lietā esošajiem materiāliem ir gūstams ieskats, ka apstrīdētajās normās minētās pašvaldības administratīvi teritoriālās reformas laikā izteikušas atšķirīgus priekšlikumus un piekritušas dažādiem apvienošanās variantiem atšķirīgās kombinācijās, tostarp arī tādā, ka minētās pašvaldības darbojas kopā vienā novadā (kaut arī kopā ar vēl citām pašvaldībām). Līdz ar to pašvaldībām

ir bijusi iespēja apspriest reformu kopumā Cēsu rajonā un tam blakus esošajos rajonos un meklēt gan katru konkrēto pašvaldību, gan visas attiecīgā rajona pašvaldības apmierinošu risinājumu.

Pašvaldībām bija nodrošinātas tiesības izteikt savu viedokli Komisijā. Kā liecina Komisijas rīcība, proti, jaunu risinājumu meklēšana attiecībā uz Cēsu rajonu, tā ir pēc būtības uzklauzījusi vairāku rajona pašvaldību iebildumus pret iepriekš izstrādātajiem modeļiem un centusies meklēt tādus risinājumus, kas kopumā rajona pašvaldībām būtu vairāk pieņemami. Komisija ir aicinājusi pašvaldības pašas izvēlēties modeli, kas, cik vien tas iespējams, atbilstu gan katras atsevišķas pašvaldības interesēm, gan blakus esošo pašvaldību interesēm, gan arī likumdevēja kopējām nostādnēm, tostarp Administratīvo teritoriju likuma projekta otrajā lasījumā pieņemtajiem novadu izveides kritērijiem.

Saeima ir nodrošinājusi no Hartas 5. panta izrietošo tiesību kodolu – konsultējusies ar pašvaldībām par reformas mērķiem un principiem un uzklauzījusi Vecpiebalgas pagasta padomes priekšsēdētāju Komisijas sēdē, tādējādi noskaidrojot, kādu novada modeli Vecpiebalgas pagasta padome atbalsta un kādi ir padomes priekšsēdētāja apsvērumi par iespējamiem novadu variantiem Cēsu rajonā. Līdz ar to Saeimai bija zināmas Vecpiebalgas pagasta padomes intereses – tai vēlamākais modelis un prioritātes – un Saeima varēja tās ņemt vērā tiktāl, ciktāl tas bija iespējams, vērtējot arī citu pašvaldību intereses un iespējami labākos risinājumus.

Tātad Saeimas rīcība, pieņemot apstrīdētās normas, atbilda Hartas 5. pantam, kas interpretēts kopsakarā ar Satversmes 1. pantu.

Līdz ar to Saeima, pieņemot apstrīdētās normas, nav pārkāpusi Hartas 5. pantu, kas interpretēts kopsakarā ar Satversmes 1., 21. un 101. pantu.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

atzīt Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma 2. pielikuma “Novadi un to teritoriālā iedalījuma vienības” 103. punkta vārdus “Dzērbenes pagasts” un “Kaives pagasts, Taurenes pagasts” par

atbilstoši 1985. gada 15. oktobra Eiropas vietējo pašvaldību hartas 5. pantam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

G. Kūtris